

Jak rozumět slovu „sanctions“ v rezolucích Rady bezpečnosti OSN?

Zuzana Trávníčková*

Abstrakt: Rada bezpečnosti OSN se při přijímání mezinárodních sankcí opírá o čl. 41 Charty OSN. Ten ale výraz sankce nezná, hovoří o opatřeních. Zatímco výkladové slovníky slovu sankce přisuzují významy trest nebo schválení, v rezolucích RB OSN je obvykle používáno pro opatření podle čl. 41 Charty. Obvykle. Co to znamená obvykle? Článek využívá metodologii korpusové lingvistiky jako nástroj k určení významu a způsobu užívání slova sankce v rezolucích RB OSN. Analýza 2722 anglických verzí rezolucí RB OSN přijatých v letech 1946–2023 ukazuje v první řadě to, že jazyk rezolucí RB je vysoce formalizovaný, institucionální a tematicky vyhraněný, od obecného jazyka se liší i svým lexikálním profilem. Pokud jde o výraz sanctions, z provedené analýzy vyplývá, že v diskurzu RB OSN se užívá téměř výhradně ve významu opatření ve smyslu čl. 41 Charty OSN. Konkordance a kolokační grafy potvrzují ustálená spojení sanctions committee, sanctions list, sanctions regime či sanctions measures, zatímco vazby k výrazu punish chybí. Přibližně od roku 2000 je slovo sanctions běžnou součástí slovníku RB OSN, jeho výskyt je pravidelný. Kolísání souvisí se sankční aktivitou Rady bezpečnosti OSN v jednotlivých letech a s tím, jak zásadní rozhodnutí ve vztahu k sankcím RB OSN po roce 2000 přijímala.

Klíčová slova: sankce, Rada bezpečnosti OSN, rezoluce, výklad mezinárodního práva, korpusová lingvistika

Úvod

Rada bezpečnosti OSN udržuje v současné době (k 15. 8. 2025) 14 sankčních výborů. Nejstarší z nich byl zřízen již v roce 1999, rezolucí 1267(1999) z 15. října 1999, kterou RB OSN uvalila částečné letecké embargo a finanční sankce proti Talibánu. Nejnovějšími jsou sankční výbor podle rezoluce 2745 (2024), která upravila opatření týkající se Středoafričské republiky (a který prakticky s jiným rozsahem sankcí pracuje již od roku 2013) a sankční výbor zřízený podle rezoluce 2653 (2022), která ukládá zákaz vstupu, zmrazení aktiv a cílené zbrojní embargo související s porušováním lidských práv, kriminalitou a násilím gangů, které ohrožují mír, stabilitu a bezpečnost Haiti. Podle počtu sankčních výborů lze zjednodušeně dovodit, kolik Rada bezpečnosti OSN provádí tzv. sankčních režimů.

Základem každého sankčního režimu OSN je rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Rezoluce obvykle definuje rozsah opatření (typicky zbrojní embargo, zmrazení aktiv, zákaz vstupu) včetně obecného vymezení osob nebo jednotek, proti kterým mají opatření směřovat. Rezoluce přijímá Rada bezpečnosti OSN na základě čl. 41 Charty OSN: „*Rada bezpečnosti může rozhodnout, jakých opatření nezahrnujících užití ozbrojené síly má být použito, aby jejím rozhodnutím bylo dodáno účinnosti, a může vyzvat členy Organizace spojených národů, aby taková opatření provedli. Tato opatření mohou zahrnovat úplné nebo částečné přerušování hospodářských styků, spojů železničních, námořních, leteckých, poštovních, telegrafních, rádiových a jiných, jakož i přerušování styků diplomatických.*“¹

* Ing. JUDr. Zuzana Trávníčková, Ph.D., katedra mezinárodních studií a diplomacie, Fakulta mezinárodních vztahů, Vyšoká škola ekonomická v Praze. E-mail: zuzana.travnickova@vse.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1156-7809>. Autorka děkuje dvěma anonymním recenzentkám/recenzentům za důkladnou pozornost věnovanou textu, za jejich podnětné připomínky a cenné komentáře.

¹ Vyhláška č. 30/1947 Sb., o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku.

Český výraz *opatření* je překladem anglického *measures*, francouzského *mesures*, ruského *меры* nebo španělského *medidas*. V žádném z uvedených oficiálních jazyků nepoužívá Charta OSN v této ani v jiné souvislosti slovo *sankce*, *sanctions*, *sanctiones*, *sanciones*, *санкции*. V anglicky psaných tiskových zprávách a na webu OSN se ale slovo *sanctions* běžně vyskytuje, a to nejen ve spojení *sankční výbor* (*sanctions committee*), ale také *sankční seznam* (*sanctions list*), *sankční opatření* (*sanction measures*), *sankce* (*sanctions*) nebo *cílené sankce* (*targeted sanctions*).³

Kdy, kde a jak se z *opatření* staly *sankce*? V mezinárodněprávní vědě probíhá již mnoho let diskuze o legalitě mezinárodních sankcí a vyjasňování terminologických otázek (rozdíly mezi sankcemi, opatřeními, protiopatřeními, represáliemi, vztah sankcí k donucení) představuje její nedílnou součást.⁴ I když ve středu pozornosti jsou často zejména jednostranné sankce vyhlášené státy, případně omezující opatření (angl. *restrictive measures*) Evropské unie, neznamená to, že by sankce přijímané Radou bezpečnosti OSN neměly žádný badatelský potenciál.

Rezoluce RB OSN samy o sobě nejsou sice formálními prameny mezinárodního práva, mohou ale obsahovat závazná pravidla, vážící všechny členy OSN, nebo dokonce i třetí státy (podle čl. 25 Charty).⁵ Pro jejich výklad, na rozdíl od výkladu mezinárodních smluv, neexistují kodifikovaná pravidla. Nauka se shoduje na tom, že k výkladu rezolucí RB OSN

² Z autentických jazyků Charty OSN podle čl. 111 odst. 1 Charty OSN je v tomto výčtu – pro svou specifičnost – ponechána stranou čínština.

³ Tento článek je ukotven v anglickojazyčném prostředí. Obdobné lingvisticko-právní úvahy jsou ale na místě i ve vztahu k dalším alfabetským autentickým textům Charty OSN. I ve francouzštině, ruštině a španělštině je zřejmý jazykový rozdíl mezi výrazem opatření v čl. 41 Charty OSN (*mesures*, *меры*, *medidas*) a běžným současným jazykem OSN, pracujícím se slovem *sankce* a výrazy *sankční seznam*, *sankční režim* nebo *cílené sankce* (*sanctions*, *liste de sanctions*, *regime de sanction*, *sanctiones ciblées* – *санкции*, *санкционный перечень*, *режим санкций*, *целевые санкции* – *sanciones*, *lista de sanciones*, *régimen de sanciones*, *sanciones selectivas*).

⁴ Otázky spojené s legalitou sankcí (zejména těch, které přijímá Evropská unie a unilaterálních) ani vztah sankcí, respektive opatření podle čl. 41 Charty OSN a protiopatření (především ve významu, který jim připisuje Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování vypracovaný Komisí pro mezinárodní právo v roce 2001 – UN Doc. A/56/10) nejsou předmětem tohoto článku. Lze odkázat na bohatou zahraniční i domácí literaturu, která se těmito otázkami a vztahy zabývá, např. RUY, Tom. *Sanctions, Retorsions and Countermeasures. Concepts and International Legal Framework*. In: VAN DEN HERIK, Larissa (ed.). *Research Handbook on UN Sanctions and International Law*. Cheltenham – Northampton: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 19–51; DAMROSCH, Lori Fisler. *The Legitimacy of Economic Sanctions as Countermeasures for Wrongful Acts* [online]. 2019 [cit. 2025-09-11]. Dostupné z: https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3932&context=faculty_scholarship; GOWLLAND-DEBBAS, Vera. Introduction. UN Sanctions and International Law. An Overview. In: GOWLLAND-DEBBAS, Vera (ed.). *United Nations Sanctions and International Law*. The Hague: Brill, 2001, s. 1–28; ABI-SAAB, Georges. The Concept of Sanction in International Law. In: GOWLLAND-DEBBAS, Vera (ed.). *United Nations Sanctions and International Law*. The Hague: Brill, 2001, s. 29–41; CRAWFORD, James. The Relationship Between Sanctions and Countermeasures. In: GOWLLAND-DEBBAS, Vera (ed.). *United Nations Sanctions and International Law*. The Hague: Brill, 2001, s. 57–68; BÍLKOVÁ, Veronika. Sankce z pohledu mezinárodního práva. *Právník*. 2023, roč. 162, č. 6, s. 481–495; ŠTURMA, Pavel. Sankce nebo protiopatření. Pohled mezinárodního práva. In: ŠTURMA, Pavel – TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana (eds.). *Dopady ozbrojeného konfliktu na Ukrajině z pohledu různých oblastí mezinárodního práva*. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2023, s. 15–29; ŠTURMA, Pavel. K problematice donucovacích opatření (sankcí či protiopatření) podle mezinárodního práva. *Právník*. 2023, roč. 162, č. 7, s. 593–609; ŠTURMA, Pavel. The Notion of “Sanctions” and “Countermeasures” in International Law. In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *International Sanctions and Human Rights*. Cham: Springer, 2024, s. 13–34; ONDŘEJEK, Pavel. Sanctions from the Point of View of (General) Legal Theory. In: ŠTURMA, Pavel (ed.). *International Sanctions and Human Rights*. Cham: Springer, 2024, s. 35–52.

⁵ ČEPELKA, Čestmír – ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 187; MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podstatně upravené a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 214.

je nutno přistupovat s respektem k jejich právně-politické povaze, ke specifickým okolnostem jejich vzniku (kdy klíčovou roli hrají mezinárodněpolitické faktory) a v kontextu okolností, ve kterých jsou projednávány a schvalovány.⁶

Následující text se snaží přispět do obou výše uvedených odborných diskuzí: jak do diskuze o vyjasňování obsahu výrazu *sankce* v mezinárodním právu, tak do diskuze o výkladu rezolucí RB OSN. Vychází z toho, že i když čl. 41 Charty OSN představuje nezpochybnitelný základ pro opatření přijímaná Radou bezpečnosti OSN, vyvolává rozdíl mezi slovy *sankce* a *opatření* řadu otázek. K jejich objasnění může přispět to, že slovu *sankce* budeme rozumět tak, jak jej vnímá nikoliv jen konkrétní rezoluce RB OSN, ale celý komplexní soubor rezolucí. V souboru rezolucí lze najít odpovědi např. na tyto otázky: Kdy začala Rada bezpečnosti OSN pro opatření podle čl. 41 Charty OSN používat výraz *sankce*? Byl tento výraz někdy použit v jiném významu, než je mu běžně připisován dnes? Je tento výraz používám čím dál častěji, nebo jen výjimečně? Je používání výrazu *sankce* spíše nahodilé, nebo pravidelné? Cílem tohoto článku je zjistit a systematicky uspořádat informace o výskytu slova *sanctions* v rezolucích RB OSN, zejména, kdy se tento výraz začal v rezolucích objevovat, s jakou četností se tak dělo a děje, zda se používání slova *sanctions* vyvíjí v čase a získané informace interpretovat. Dále si text klade za cíl zjistit, jak si stojí výrazy obsahující slovo *sanctions* a další relevantní slova a výrazy, která ukládání a provádění sankcí provázejí. Nástroje pro takové zjišťování nabízí jedno z moderních odvětví aplikované lingvistiky – korpusová lingvistika.

Korpusová lingvistika je přístup ke studiu jazyka, který využívá počítače k analýze velkého množství jazykových dat, jak psaných, tak mluvených, které nazýváme korpusy.⁷ Více než 2700 rezolucí Rady bezpečnosti OSN přijatých v letech 1946–2023 představuje tzv. korpus, soubor psaných textů, který bude předmětem počítačové analýzy za použití software LancsBox X verze 5. 5. 1.⁸

Propojování právní vědy a korpusové lingvistiky je relativně moderní záležitostí, nicméně rychle si získává velkou pozornost.⁹ Co může statisticky pojaté a strojově provedené zpracování velkého množství textu právní vědě nabídnout? Jak v českém, tak v americkém nebo mezinárodněprávním prostředí může nabídnout především informace o obecném významu slov. Právo – sbírky českých, zahraničních a evropských předpisů, databáze rozhodnutí soudních i kvazijudiciálních orgánů – jsou dostupné na internetu. Korpusová lingvistika umožňuje pracovat se sbírkami předpisů a rozhodnutí jako celky a za použití statistiky přinést informace zejména o tom, jaká slova, jak často a v okolí jakých jiných slov se v textu nacházejí. Nabízí právní vědě přesné a ověřitelné informace

⁶ WOOD, Michael C. The Interpretation of Security Council Resolutions. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*. 1998, Vol. 2, s. 73–95; PAPASTAVRIDIS, Efthymios. Interpretation of Security Council Resolutions under Chapter VII in the Aftermath of the Iraqi Crisis. *International and Comparative Law Quarterly*. 2007, Vol. 56, No. 1, s. 83–118; BYERS, Michael. Agreeing to Disagree. Security Council Resolution 1441 and Intentional Ambiguity. *Global Governance*. 2004, Vol. 10, No. 2, s. 165–186; SMIT DUIJZENTKUNST, Bart. Interpretation of Legislative Security Council Resolutions. *Utrecht Law Review*. 2008, Vol. 4, No. 3, s. 188–203.

⁷ BREZINA, Václav – McENERY, Tony. Introduction to Corpus Linguistics. In: TRACY-VENTURA, Nicole – PAQUOT, Magali (eds.). *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Corpora*. Abingdon – New York: Routledge, 2020, s. 17–30.

⁸ BREZINA, Václav – PLATT, William. *LancsBox X* [software]. Lancaster: Lancaster University, 2025 [cit. 2025-09-30]. Dostupné z: <http://lancsbox.lancs.ac.uk>.

⁹ O možnostech korpusové lingvistiky v prostředí práva a právní vědy na stránkách tohoto časopisu pojednává GLOGAR, Ondřej. Jazykové korpusy a možnosti jejich využití při interpretaci práva. *Právník*. 2024, roč. 163, č. 9, s. 986–1001.

o používání slov (ať už v právních textech, nebo v obecném jazyce) a o kontextu, ve kterém jsou slova používána.

Jednou ze základních metod výkladu práva je totiž gramatický výklad: „*Slovům, výrazům a termínům použitým v textu zákona je třeba rozumět v tom smyslu, který mají v obecném základu spisovného jazyka.*“¹⁰ K objektivnímu určení toho, co je smyslem v obecném základu jazyka, respektive obvyklým významem výrazu, může korpusová lingvistika jednoznačně přispět.¹¹

1. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN jako korpus

Korpus lze definovat jako „*sbíрку (1) strojově čitelných (2) autentických textů (včetně přepisů mluvených dat), která je (3) vzorkována [angl. sampled] tak, aby byla (4) reprezentativní pro určitý jazyk nebo jazykovou variantu*“.¹² Pro hledání obecného významu slov bývají využívány rozsáhlé korpusy běžného jazyka, jak mluveného, tak psaného, které obsahují vzorky akademických textů, novinových článků, beletrie, neformální řeči apod., tedy korpusy, které v malém měřítku odrážejí to, jak se jazyk používá každý den ve velkém měřítku a v různých situacích.¹³ Obecné korpusy mohou obsahovat stovky milionů až miliardy slov, zahrnují jazyk z různých oblastí užití a situací, reprezentují jazyk jako celek a poskytují jeho komplexní obraz. Požadavek na reprezentativnost korpusu ale nijak neomezuje možnost práce s korpusy, které charakterizujeme jako specializované. Specializované korpusy (např. akademická angličtina, komunikace ve zdravotnictví, angličtina využívaná v letectví) reprezentují jazyk při specifickém jazykovém užití nebo jazyk konkrétní skupiny uživatelů. Výběr vhodného typu korpusu závisí na tom, jakou konkrétní výzkumnou otázku si badatel klade nebo jaký cíl má jeho studie.¹⁴

Rezoluce RB OSN představují specializovaný korpus. Jde o korpus psaný (opakem by byl mluvený), monomodální (opakem je multimodální korpus, který vedle psaného textu obsahuje např. i videozáznam projevu) a paralelní, protože texty všech rezolucí jsou vyhlášovány v šesti pracovních jazycích OSN (autentické jazyky Charty OSN doplňuje od roku 1973 arabština). Korpus analyzovaný v tomto příspěvku je tvořen rezolucemi Rady bezpečnosti OSN přijatými od počátku roku 1946 do začátku roku 2024. Jde nejen o rezoluce věnované sankcím, ale o všechny rezoluce Rady bezpečnosti, bez ohledu na jejich téma, rozsah, povahu.

¹⁰ BOGUSZAK, Jiří – ČAPEK, Jiří – VEVERKA, Vladimír. *Základy teorie práva a právní filozofie*. Praha: Codex, 1996, s. 133. Gramatický výklad a důraz na obvyklý význam má své místo i při výkladu mezinárodních smluv, podle čl. 31 odst. 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu: „*Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.*“ Vyhláška č. 15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.

¹¹ GRIES, Stefan T. Corpora and legal interpretation. Corpus approaches to ordinary meaning in legal interpretation. In: COULTHARD, Malcolm – MAY, Alison – SOUSA-SILVA, Rui (eds.). *The Routledge Handbook of Forensic Linguistics*. 2nd edition. Abingdon – New York: Routledge, 2020, s. 628–643.

¹² MCENERY, Tony – XIAO, Richard – TONO, Yukio. Unit A1 Corpus linguistics. The basics. In: *Corpus-based Language Studies. An Advanced Resource Book*. London – New York: Routledge, 2006 [online]. [cit. 2025-09-30]. Dostupné z: <http://www.lancaster.ac.uk/fass/projects/corpus/ZJU/xCBLS/CBLS.htm>.

¹³ BREZINA, Vaclav – GABLASOVA, Dana. The corpus method. In: MCENERY, Anthony – KATAMBA, Francis – CULPEPER, Jonathan – KERSWILL, Paul – WODAK, Ruth (eds.). *English Language: Description, Variation and Context*. London: Bloomsbury, 2018, s. 596. [online] 5 February 2018 [cit. 2025-08-15]. Dostupné z: https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/134323/1/Corpus_method_final_Jan6.pdf, s. 1.

¹⁴ Ibidem, s. 14.

Pro počítačovou analýzu je možné použít pouze texty, které splňují určité technické požadavky a umožňují bezproblémové a přesné strojové čtení.¹⁵ Tento článek využívá korpus rezolucí Rady bezpečnosti OSN, který na jaře 2024 vytvořili Seán Fobbe, Lorenzo Gasbarri a Niccolò Ridi.¹⁶ Nejstarším textem v korpusu, pracovně pro potřeby LancsBox X pojmenovaným autorkou tohoto textu UNSC Res.EN, je rezoluce RB OSN č. 1 z 25. ledna 1946. Nejvyšší číslo, a tedy i nejzazší datum nese rezoluce č. 2722 z 10. ledna 2024.¹⁷ Korpus je kompletní, tvoří jej všech 2722 rezolucí přijatých v celém uvedeném období.¹⁸ Korpus UNSC Res.EN není paralelní, zahrnuje pouze anglickou jazykovou verzi rezolucí.¹⁹

Korpus UNSC Res.EN sestává z celkem 3 253 067 tokenů.²⁰ Průměrná délka textu rezoluce je 1195 tokenů, medián je 630 tokenů. Rezoluce přijímané v prvních desetiletích existence RB OSN jen výjimečně přesahují 1000 tokenů. Postupně se ale délka jejich textu měřená počtem slov statisticky významně zvyšuje. Roční medián vzrostl z 170,5 tokenu v roce 1946 na 1410 tokenů v roce 2023 (+ 727 %).²¹ Subjektivní dojem pozorného čtenáře rezolucí RB OSN, že jejich texty jsou čím dál delší, nabývá konkrétní obrysu.

2. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN jako žánr

Studovaný korpus pokrývá obsahově práci Rady bezpečnosti v celé šíři, respektive pokrývá tu část agend, kterou členové Rady bezpečnosti OSN uchopili formou rezoluce. Podle čl. 27 Charty OSN musí z 15 členů RB OSN pro rezoluci hlasovat nejméně 9 členů Rady, stálí členové RB OSN drží v podstatných (neprocedurálních) otázkách právo veta.²²

Korpus UNSC Res.EN je příkladem specializovaného korpusu. Reflektuje otázky, jimiž se zabývá Rada bezpečnosti OSN a které souvisejí s mezinárodním mírem a bezpečností, jejichž udržování je hlavním úkolem Rady bezpečnosti.²³ Rozdíl mezi jazykem využívaným v rezolucích a jazykem, který se využívá např. v odborné literatuře (nejen mezinárodněprávní), v beletrii, v novinových článcích, v e-language (e-mail, webová komunikace,

¹⁵ Text by měl být strojově čitelný, bez tabulek, obrázků, formátovacích značek. Text každé rezoluce musí být uložen jako samostatný soubor. Název souboru může obsahovat využitelné informace (např. číslo rezoluce a rok jejího přijetí). Za ideální formát je považován obyčejný text (plain text) (.txt) v kódování UTF-8, které korektně zachová diakritiku a speciální znaky.

¹⁶ FOBBE, Seán – GASBARRI, Lorenzo – RIDI, Niccolò. *Corpus of Resolutions. UN Security Council (CR-UNSC) (2024-05-19)* [dataset]. In: *Zenodo* [online]. 19. 5. 2024 [cit. 2025-07-30]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11212056>.

¹⁷ Tato konkrétní rezoluce se sankcí netýkala, proto nebude rok 2024 v některých aspektech zahrnován.

¹⁸ Aby bylo možno provést analýzu pro tento článek v zamýšleném rozsahu, byly texty v korpusu automaticky otagovány v prostředí LancsBox X (verze 5.5.1) s využitím nástroje spaCy (model en_core_web_md v3.8.0) pro lemmatizaci, označení slovních druhů a závislostní značkování a dále nástroje PyMUSAS (model en_dual_none_contextual v0.3.3) pro sémantické tagování.

¹⁹ Korpus vytvořeným Seánem Fobbe a jeho kolegy obsahuje texty rezolucí také ve francouzštině, španělštině, arabštině, čínštině a ruštině.

²⁰ Tokenem je myšlen každý jednotlivý výskyt slova v korpusu, zatímco slovem je jedinečná forma slova. Slovo *resolution* se v korpusu vyskytuje 19540× (jedno slovo, 19540 tokenů).

²¹ V datovém setu rezolucí svou délkou mimořádně vyniká (je příkladem samostatné odlehle hodnoty, angl. *outlier*) rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2231 z roku 2015. Její délka je 37759 tokenů, což ji činí mnohonásobně delší než ostatní „dlouhé“ rezoluce. Jde o rezoluci, která schvaluje a implementuje tzv. Společný komplexní akční plán (JCPOA), dohodu o iránském jaderném programu. Její text podrobně upravuje závazky Íránu k omezení jaderných aktivit, uvolňování mezinárodních sankcí, časový harmonogram jednotlivých fází dohody. Součástí rezoluce jsou také podrobné přílohy.

²² Charta OSN čl. 27 odst. 3 věta první: „O všech ostatních věcech rozhoduje Rada bezpečnosti kladnými hlasy devíti členů včetně hlasů všech stálých členů.“

²³ Srov. čl. 39, 41 a 42 Charty OSN.

diskusní fóra) nebo v obecném korpusu, napomáhají v korpusové lingvistice vystihnout tzv. klíčová slova (*keywords*). *Keywords* jsou slova – lexikální jednotky – které se v cílovém korpusu (angl. *study corpus*) vyskytují statisticky významně častěji nebo naopak řidčeji než v referenčním korpusu (angl. *reference corpus*).²⁴

Tabulka č. 1 obsahuje srovnání klíčových slov v korpusu UNSC Res.EN a British National Corpus (BNC2014). Pro vyjádření odlišnosti je zvolen poměr označovaný jako prostá matematika (*Simple maths*).²⁵ Pro ilustraci byly do tabulky č. 1 zařazeny pouze výrazy, u nichž je hodnota *Simple maths* větší než 20.

Tabulka 1: Klíčová slova v rezolucích Rady bezpečnosti OSN

Slovo	Relativní frekvence v UNSC Res.EN	Relativní frekvence v BNC2014	Simple maths
resolution	6 006,64	52,46	40,05
Security	7 510,14	94,44	39,14
Nations	5 123,17	34,56	38,82
Council	4 970,69	104,91	24,75
Secretary	3 906,47	64,19	24,40
Requests	2 342,40	9,49	22,31
humanitarian	2 306,75	8,39	22,21
United	5 336,50	149,79	21,76
Peace	2 968,89	43,71	21,35
paragraph	2 238,50	12,36	20,81
implementation	2 572,96	28,55	20,79

Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X

Aby byl pohled na jazykovou odlišnost rezolucí a běžného jazyka celistvější, můžeme otočit srovnávací optiku, obecný korpus použít jako cílový a korpus rezolucí jako referenční. Mezi výrazy, které mají hodnotu *Simple maths* vyšší než 20, se v rozsáhlém obecném korpusu (BNC2014) objevují a v korpusu rezolucí tedy „chybí“ především zájmena a tvary pomocných sloves. Konkrétně jde o osobní zájmeno *you*, které je v obecném korpusu 86,66× častější, *we* (39,71×), *was* (38,33×), *I* (35,17×), *she* (31,47×), *yeah* (28,03×), *like* (27,93×), *my* (27,76×), *he* (26,57×), *what* (23,32×), *had* (23,28×), *her* (22,06×), *me* (21,70×), *said* (21,35×).

Analýza *keywords* neidentifikuje pouze slova, která se v korpusu častěji vyskytují, respektive nevyskytují. Ukazuje také, jaký typ komunikace a institucionální identity daný korpus reprezentuje. Z množství slov a číselných údajů o rozdílech jejich výskytu vyplývá, jak odlišný je jazyk rezolucí RB OSN od běžného jazyka. Rozdíly v přítomnosti zájmen

²⁴ BREZINA, Vaclav – GABLASOVA, Dana. *The corpus method*, s. 9. *Keywords* jsou identifikovány na základě relativního srovnání frekvencí mezi dvěma sadami textů (nikoli absolutní počet výskytů, protože rozsah obou korpusů se může lišit). V každém anglickojazyčném korpusu patří mezi nejčastější slova tzv. funkční slova (*the, of, and, to, a, in* apod.), která tvoří základní stavební kameny jazyka. Funkční slova se vyskytují jak v obecných, tak ve specializovaných korpusech. Při určování klíčových slov se však tato univerzální slova obvykle neobjeví, protože jejich relativní četnost je v obou korpusech srovnatelná. Analýza se tak může soustředit na klíčová slova, která jsou skutečně typická pro cílový korpus, v tomto případě tedy na soubor rezolucí RB OSN.

²⁵ Hodnota *Simple math* je vypočítána jako vyhlazený poměr relativních frekvencí výskytu slova v cílovém a v referenčním korpusu, konkrétně jako (relativní frekvence výskytu slova v cílovém korpusu + k) / (relativní frekvence výskytu slova v referenčním korpusu + k), kde vyhlazovací koeficient k = 100.

a funkčních sloves dokládají formalitu, odosobněnost a určitou uniformitu větných konstrukcí, jimiž jsou psány rezoluce RB OSN.²⁶ Častější užívání některých plnovýznamových slov (*security, humanitarian, peace*) vystihuje hlavní obsahové zaměření RB OSN, sloveso *requests* (a podstatné jméno *implementation*) poukazuje na funkci RB OSN. Korpus rezolucí RB OSN je charakteristický jak svým jazykovým stylem, který je formální, institucionální, tak obsahem (mezinárodní mír a bezpečnost, mezinárodní vztahy) a lexikálním profilem (vysokým podílem podstatných jmen a vlastních jmen, malým podílem sloves a přídavných jmen).²⁷ Rezoluce RB OSN představují vysoce institucionalizovaný žánr s vlastním lexikálním profilem, který je rozlišitelný od jiných typů textů.

3. Sankce a další témata v korpusu rezolucí Rady bezpečnosti OSN

Problematika mezinárodních sankcí je jednou z mnoha agend, kterými se RB OSN zabývá. Repertoár RB OSN²⁸ je velmi široký a v různých časových obdobích a s různou intenzitou pokrýval nebo pokrývá všechny světové regiony a více než 40 tematických celků.

Vyjádřit pozornost, kterou RB OSN těmto (a dalším tématům) skutečně věnuje, napomáhá především podrobný rozbor obsahu příslušných rezolucí RB OSN, studium okolností jejich vzniku a provázanosti jednotlivých dokumentů. Pohled na všechny rezoluce jako na korpus a jeho analýza může obrázek vypovídající o přítomnosti a významu jednotlivých témat doplnit. Lze předpokládat, že pokud některé téma považuje RB OSN jako celek za důležité, má potřebu se mu opakovaně a dlouhodobě věnovat. V korpusu se výrazy spojené s významným tématem projeví vyšším výskytem než méně významné téma nebo než téma, které sice patří mezi mimořádně významná, ale členové RB OSN těžko hledají politickou shodu na jeho uchopení (pojmenování a/nebo řešení).

Na čelním místě mezi klíčovými slovy se objevuje slovo *peace*. V korpusu se *peace* vyskytuje 9658×, a to v textu 1741 rezolucí (z celkového počtu 2722). V běžné řeči je za opak míru považována válka (angl. *war*). Tradičně se mezinárodní právo dělilo na právo mírové a válečné. Dnešní systematika je ale jiná a otázky dřívějšího válečného práva jsou součástí práva ozbrojených konfliktů. S tím souvisí i skutečnost, že namísto výrazu válka se dnes častěji používá slovní spojení ozbrojený konflikt.²⁹ Tento posun se projevuje i v korpusu,

²⁶ Srov. SECURITY COUNCIL REPORT. *Security Council Action under Chapter VII. Myths and Realities*. Special Research Report, 2008, No. 1 [online]. 23 June 2008 [cit. 2025-08-15]. Dostupné z: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Research%20Report%20Chapter%20VII%2023%20June%2008.pdf>.

²⁷ Lexikální profil rezolucí OSN je tvořen hlavně podstatnými jmény (20 % tokenů), vlastními jmény (13 %) a předložkami (15 %), zatímco sloves (cca 10 %) a přídavných jmen (cca 7 %) je relativně málo. Zjištěné hodnoty pro BNC2014 jsou: podstatná jména, včetně vlastních – cca 25 %, slovesa – 19 %, předložky – 12 a přídavná jména 12 %.

²⁸ UN SECRETARIAT. *Repertoire of Thematic Items*. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2025-09-08]. Dostupné z: <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/repertoire/thematic-items>.

²⁹ Otázku, zda a v jakém rozsahu slovo *war* patří do slovníku poválečného mezinárodního práva si kladl již v roce 1987 CH. Greenwood: „For the purpose of bringing into operation the rules regulating the conduct of hostilities, it no longer matters whether those hostilities are characterised as war. It is the factual concept of armed conflict rather than the technical concept of war which makes those rules applicable. It is far more significant to determine whether a particular conflict is an international armed conflict, an internal conflict or a ‘war of national liberation’ than to ask whether that conflict has the formal status of war.“ GREENWOOD, Christopher. *The Concept of War in Modern International Law. The International and Comparative Law Quarterly*. 1987, Vol. 36, No. 2, s. 304. Soudobější odpověď na ni – za použití korpusové lingvistiky – nabízí LUKIN, Annabelle – GARCÍA MARRUGO, Alexandra. *War in law. A corpus linguistic study of the lexical item war in the laws of war. Applied Corpus Linguistics*. 2024, Vol. 4, No. 1, 100088 [online]. [cit. 2025-09-30]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.acorp.2024.100088>.

ve kterém se *war* vyskytuje 636× v 310 rezolucích, z toho ovšem 327× (v 151 textech) v pevném spojení *war crimes* a 43× (ve 30 rezolucích) jako *prisoners of war*. Výrazně častěji se v textu rezolucí setkáme s *armed conflict* – 2147× ve 372 textech. 148× (pouze ve 30 textech) se objevuje slovo *aggression*.³⁰

Slovo *sanctions* se v korpusu vyskytuje 1402× (v textu 358 rezolucí). V jednotném čísle – *sanction* – je použito 24× (v 21 textech). Podobnou frekvenci výskytu jako *sanctions* zaznamenáváme u *gender* (1415×), *sector* (1413×), *sovereignty* (1411×), *members* (1405×), *training* (1398×), *framework* (1390×), *technical* (1390×), *associated* (1389×) a *both* (1381×).

V porovnání s obecnými korpusy – britským BNC2014 a americkým Corpus of Contemporary American English (COCA)³¹ se v textu rezolucí objevují *sanctions* výrazně častěji: v BNC2014 je nacházíme s relativní frekvencí (na milion tokenů) 8,51, v COCA s relativní frekvencí 19,65 a v UNSC Res.EN s mnohonásobně vyšší relativní frekvencí 430,98.³² To znamená, že v textech rezolucí RB OSN jde o mnohem obvyklejší a běžnější slovo než v obecném jazyku. Jazyková analýza tak potvrzuje, že sankční agenda představuje významnou část rozhodování RB OSN.

4. Slovo „sankce“

V češtině se u slova *sankce* jako u podstatného jména v prvním pádě shoduje tvar jeho jednotného a množného čísla (může být uložena sankce, mohou být uloženy sankce). V angličtině sice u podstatného jména jednoduše rozpoznáme jednotné a množné číslo, pouze z kontextu a větné stavby ale můžeme dovodit, zda *sanction/sanctions* zastává roli podstatného jména (podmětu nebo předmětu), slovesa, nebo jiného větného členu (přívlastku). Kromě této gramaticky delikátní situace musí být brán ohled i na to, že slovo *sankce* má více významů.³³

V situaci, kdy mezinárodní právo nemá o obsahu výrazu jasno, můžeme k jeho ohledání přistoupit buď za pomoci výkladového slovníku, nebo za pomoci korpusové analýzy. Pokud jde o využití slovníků, nejde o postup, se kterým by se studenti právnických fakult během studia seznamovali. Jak ale ukazují studie z amerického prostředí, stává se konzultace slovníku běžnou součástí rozhodovacího procesu. Mouritsen poukazuje na exponenciální růst použití slovníků v rozhodnutí Nejvyššího soudu USA a hovoří o eskalaci používání slovníků v soudním rozhodování.³⁴

S citacemi výkladových slovníků se čím dál intenzivněji setkáváme i v rozhodovací činnosti Mezinárodního soudního dvora:

³⁰ Jen dvacet výsledků vrací LancsBox X na dotaz na slovo „diplomacy“, z toho 18× jde o spojení „preventive diplomacy“.

³¹ COCA: Corpus of Contemporary American English [online]. [cit. 2025-08-15]. Dostupné z: <https://www.english-corpora.org/coca/>.

³² Méně jednoznačné rozdíly najdeme v relativních frekvencích u výrazů „sanction“ (BNC2014 2,85; COCA 12,85; UNSC Res.EN 7,38), „sanctioned“ (BNC2014 3,26; COCA 3,04; UNSC Res.EN 4,30) a „sanctioning“ (BNC2014 0,7; COCA 0,58; UNSC Res.EN 0). V Českém národním korpusu se „sankce“ objevují s relativní frekvencí 24,88, „sankcionovat“ s 0,73 a „sankční“ s hodnotou 1,32.

³³ TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. Příspěvek Mezinárodního soudního dvora k porozumění mezinárodním sankcím. In: ŠTURMA, Pavel – TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana (eds.). *Mezinárodní soudnictví. Nové úkoly a výzvy*. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2025, s. 71. ONDŘEJEK, Pavel. *Sanctions from the Point of View of (General) Legal Theory*, s. 35–52.

³⁴ MOURITSEN, Stephen C. The Dictionary Is Not a Fortress. Definitional Fallacies and a Corpus-Based Approach to Plain Meaning. *BYU Law Review*. 2010, Vol. 2010, No. 5, s. 1915, 1920.

- V rozsudku ze dne 18. 7. 1966 ve věci *South West Africa Cases (Ethiopia v. South Africa; Liberia v. South Africa)* odkazuje předseda Soudu na Dictionary of the Terminology of International Law v situaci, kdy vysvětluje rozdíl mezi souhlasným (*concurring*) a odlišným (*dissenting*) stanoviskem soudce k rozhodnutí Soudu.³⁵
- V rozsudku o předběžných námitkách z 12. 12. 1996 ve věci *Case concerning Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)* Soud používá Oxford English Dictionary a Black's Law Dictionary, aby v nich vyhledal výraz *commerce*.³⁶
- V rozsudku z 31. 3. 2004 ve věci *Case Concerning Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)* se Soud zabýval významem výrazu *without delay* v textu čl. 36 odst. 1 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích. V odst. 84 rozsudku k tomu uvádí, že „dictionary definitions, in the various languages of the Vienna Convention, offer diverse meanings of the term ‘without delay’ (and also of ‘immediately’)”.³⁷

Slovníková vysvětlení pojmů používají soudci i ve svých separátní a disentančních stanoviscích.³⁸ A ještě častěji než MSD se o slovníky opírají strany sporu.³⁹ Začít tedy s vyhledáním slova, které nebylo právně definováno, ve výkladovém slovníku je v současném mezinárodním právu spíše trend než tabu.

Podle Cambridge dictionary⁴⁰ má podstatné jméno *sanction* v britské angličtině tyto významy: 1. „an official order, such as the stopping of trade, that is taken against a country in order to make it obey international law“, „a strong action taken in order to make people obey a law or rule, or a punishment given when they do not obey, 2. „approval or permission, especially formal or legal“. Význam slovesa *sanction* je povolit (*allow*) a/nebo potrestat

³⁵ *South West Africa*, Second Phase, Judgment, I. C. J. Reports 1966, s. 6, odst. 21.

³⁶ *Case concerning Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, Preliminary Objection, Judgment of 12 December 1996, I. C. J. Reports 1996, p. 803, s. 19, odst. 45.

³⁷ *Case Concerning Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*. Judgment of 31 March 2004, I. C. J. Reports, 2004, p. 12, odst. 84.

³⁸ Např. soudce Robinson ve věci *Sovereign Rights and Maritime Spaces (Nicaragua v. Colombia)* využil slovníkovou definici „navigation“ a ve věci *Certain Iranian Assets (Iran v. United States)* konzultoval Concise Oxford Dictionary ve vztahu k „determine“. Ve druhém uvedeném případě i soudkyně Sebutinde odkazuje na slovník, a to na heslo „commerce“ v Oxford English Dictionary a v Black's Law Dictionary. Soudce *ad hoc* Tuzmukhamedov ve věci *Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation)* na základě Cambridge Dictionary uchopil význam slova „financing“, na základě Oxford Dictionary *funds*, s odkazem na Merriam-Webster Dictionary pak slovo „pecuniary“.

³⁹ Ve sporu mezi Kostarikou a Nikaraguu odkázala Kostarika na výklad slova „commerce“ v Dictionary of the Royal Spanish Academy z devatenáctého století, tedy z doby, kdy vznikla smlouva, jejíž výklad byl předmětem sporu. V prosinci 2024 bylo na podnět Valného shromáždění OSN zahájeno posudkové řízení ve věci *Obligations of Israel in relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in relation to the Occupied Palestinian Territory*. Ve vyjádření, které v únoru 2025 Soudu zaslala Organizace islámské spolupráce, se odkazuje na výklad slova „decisive“ (ve vztahu k rozhodnutí Soudu) v Dictionary Le Robert. Jen na Oxfordský slovník (Oxford Dictionary) v různých vydáních se účastníci řízení u MSD spolehli v přibližně třiceti podáních: např. Itálie ve věci *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation)* ve vztahu ke slovu „fullfillment“, Norsko – ve stejné věci – ve vztahu k „dispute“. V rozsáhlém podání Ruské federace (568 stran) ve věci *Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation)* cituje žalobce výkladové slovníky (Oxford, Cambridge, Merriam-Webster) opakovaně, v souvislosti s výrazy „public knowledge“, „campaign“, „origin, funds“ a „financing“.

⁴⁰ Sanction. In: CAMBRIDGE DICTIONARY [online]. [cit. 2025-09-22]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sanction>.

(*punish*). V americké angličtině je u podstatného jména na první místě uvedeno schválení (*approval*), na druhém potrestání (*punishment*), na třetím povolení (*permit*). V odborné právní angličtině jsou u podstatného jména *sanction* uvedena vysvětlení pro dva různé významy: „a *punishment given when someone does not obey a rule or a law*“ a „*formal or legal approval or permission*“.⁴¹

Anglické *sanction/sanctions* může tedy znamenat zaprvé postih (*punishment*), zadruhé schválení, povolení (*approval, permit*) a zatřetí opatření (*measures, orders*) za účelem dodržování práva.

5. Význam slova sankce v rezolucích Rady bezpečnosti OSN

Základním nástrojem, který korpusová lingvistika využívá k určení významu slova, je konkordance (angl. *concordance*). František Čermák definuje konkordanci jako „*ukázkou, představení (všech) výskytů zadaného (resp. žádaného) termínu, slova, formy v korpusu, nějak seřazených, doprovázející ho různě rozsáhlým kontextem a obv. i statistikou, frekvencí*“.⁴² Jejím prostřednictvím má badatel přímý přístup k jazykovým datům v kontextu a možnost analyzovat užití jazyka v kontextu, zkoumat význam slov, sledovat typická spojení slov, rozlišit běžný a okrajový význam slova. V obecném korpusu konkordance vypovídá o tom, jak se slovo používá v různých typech textů a žánrech (noviny, odborná literatura, mluvený jazyk apod.). Ve specializovaném korpusu konkordance ukazuje, jak jazyk funguje v určitém oboru, žánru nebo situaci.

V korpusu UNSC Res.EN se *sanctions* objevují 1042×. Na obrázku 1 je zachycen vzorek dvaceti náhodně vybraných konkordancí slova *sanctions*.

V uvedeném vzorku se *sanctions* objevuje vždy jako podstatné jméno nebo jako podstatné jméno v předřazené přívlastkové funkci (angl. *noun adjunct, attributive noun*), nikoliv jako sloveso.⁴³ Vzorek naznačuje, že v textech RB OSN se *sanctions* užívají pouze v jediném významu tohoto slova, a to ve významu, který Cambridge Dictionary uvádí na prvním místě: oficiální opatření, například zastavení obchodu, které je uplatněno vůči nějaké zemi s cílem přimět ji k dodržování mezinárodního práva. Žádná z uvedených řádek není příkladem kontextu, ve kterém by *sanctions* byly použity ve smyslu povolení nebo schválení. Vzorek dále naznačuje, že slovo *sanctions* se v korpusu objevuje především jako součást názvů a označení institucí či dokumentů, například *sanctions committee, sanctions list* nebo *sanctions monitoring team*.

⁴¹ Jak tento pohled na sankce souzní s poznatky, které nabízí čeština? Namísto výkladového slovníku je možno využít Český národní korpus, mezi jehož funkcemi je i možnost zobrazit slova, která se používají v obdobném prostředí jako hledaný výraz. Vysoké skóre podobnosti (blíží se 1) ukazuje, že daná slova se v korpusu vyskytují v podobných kontextech a lze je tedy považovat za významově blízká. Nízké skóre (blíží se 0) signalizuje menší kontextovou, a tedy i významovou příbuznost. Nejvyšší podobnost pro „sankce“ vykazují „postih“ (skóre 0,81), „opatření“ (0,79), „kvóta“ (0,77), „závazek“ (0,77), „restrikce“ (0,77), „embargo“ (0,76), „kompenzace“ (0,75), „clo“ (0,75), „hrozba“ (0,74) a „rozhodnutí“ (0,74). Na rozdíl od anglického výkladového slovníku chybí v současném a obecném korpusu význam související s povolením nebo schválením (např. Pragmatická sankce). „Sankce“ – Slovo v kostce. In: *Korpus.cz* [online]. [cit. 2025-09-20]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/slovo-v-kostce/search/cs/sankce>.

⁴² ČERMÁK, František. *Korpus a korpusová lingvistika*. Praha: Karolinum, 2017, s. 264.

⁴³ Ve tvaru „sanctioned“ se slovo vyskytuje v celém korpusu 24×. Na základě analýzy všech těchto konkordancí lze uvést, že jde vždy o součást viceslovných výrazů, v nichž *sanctioned* rozvíjí podstatné jméno („sanctioned entities, sanctioned individuals“). V korpusu není *sanctioned* užito způsobem, který by odpovídal slovesnému tvaru (např. „are sanctioned“, „were sanctioned“).

Q Sample: Sample: sanctions Freq: 20 (6.15) Texts: 19/2,722				
File	Left	Node	▲	
S_RES_2231_2015_EN.txt	Iran has stated that if	sanctions	are reinstated in whole or	
S_RES_2364_2017_EN.txt	its readiness to consider targeted	sanctions	against those who take actions	
S_RES_1989_2011_EN.txt	removal from the Al-Qaida	Sanctions	List of individuals, groups, undertakings	
S_RES_2098_2013_EN.txt	recalling its decision to extend	sanctions	measures outlined in paragraph 3	
S_RES_2231_2015_EN.txt	3(a)(i) of E.O. 13645); 4.1.3.	Sanctions	on the provision of U.S.	
S_RES_2368_2017_EN.txt	the ISIL (Da'esh) & Al-Qaida	Sanctions	List and for removing them	
S_RES_2083_2012_EN.txt	S/RES/2083 (2012) Emphasizing that	sanctions	are an important tool under	
S_RES_2117_2013_EN.txt	entities, including experts groups assisting	sanctions	committees and peacekeeping operations;	
S_RES_1730_2006_EN.txt	its resolve to ensure that	sanctions	are carefully targeted in support	
S_RES_2462_2019_EN.txt	appropriate, the Analytical Support and	Sanctions	Monitoring Team with relevant information	
S_RES_2394_2017_EN.txt	ISIL (Da'esh) and Al-Qaida	Sanctions	List, including those participating in	
S_RES_0820_1993_EN_GOLD.txt	in Europe and invites the	Sanctions	Coordinator and the Sanctions Assistance	
S_RES_2375_2017_EN.txt	5/9 S/RES/2375 (2017)	Sanctions	Implementation 19. Decides that Member	
S_RES_2253_2015_EN.txt	ISIL (Da 'esh) & Al-Qaida	Sanctions	List through the Office of	
S_RES_2683_2023_EN.txt	in the initial report; Targeted	Sanctions	12. Decides to renew until	
S_RES_2290_2016_EN.txt	5/8 S/RES/2290 (2016) Targeted	Sanctions	6. Underscores its willingness to	
S_RES_2633_2022_EN.txt	in the initial report; Targeted	Sanctions	12. Decides to renew until	
S_RES_1803_2008_EN.txt	efforts to get round the	sanctions	imposed by resolutions 1737 (2006)	
S_RES_2499_2019_EN.txt	importance of establishing measures, including	sanctions,	and mechanisms that could be	
S_RES_2404_2018_EN.txt	the effective implementation of these	sanctions,	Emphasizing the need for respect	

Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X

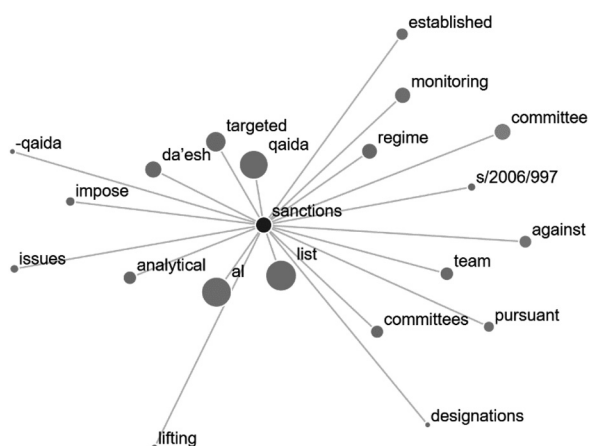
Obrázek 1: Konkordance slova „sanctions“ v korpusu UNSC Res.EN

Odhalit typická sousloví, ustálené jazykové vazby a „(smysluplné) souvřskyty slov“⁴⁴ v korpusu napomáhá další nástroj, kterým jsou kolokace. Kolokační vazby sdělují a kolokační grafy vizualizují souvislosti mezi uzlem a jeho typickými kontextovými partnery v nastaveném rozsahu. Tím ukazují, jaké významy nebo diskurzní rámce se s daným uzlem pojí. Hvězdička (*) znamená, že vyhledávání zahrnuje všechny tvary slova (např. u *sanction** se jedná o tvary *sanction*, *sanctions*, *sanctioned*, *sanctioning*). Rozsah označuje počet slov nalevo a napravo od uzlu, které jsou při hledání a výpočtu síly kolokací zohledněny. Obrázek 2 zobrazuje kolokace v rozsahu 3 slova nalevo a 3 slova napravo od uzlu *sanction**.

Na základě kolokačního grafu a určité odborné znalosti problematiky sankcí lze odhadnout, která pevná slovní spojení se slovem *sanctions* se mohou v textu vyskytovat. Konkordance pak mohou takové výskyty upřesnit početně a dále rozvinout. Konkrétní počty výskytů shrnuje tab. 2.

Konkordance ve spojení s tabulkou č. 2 ukazují, že slovo *sanctions* se v textu rezolucí vyskytuje nejčastěji jako přívlastek, který bychom do češtiny přeložili jako přídavné jméno *sankční* (spojení *sanction* list**, *sanctions committee**, *sanctions monitoring team*, *sanction* regime* a *sanction* measures* reprezentují 780 výskytů, tedy 55 % všech výskytů výrazů *sanction* a *sanctions* v rezolucích).

⁴⁴ ČERMÁK, František, *Korpus a korpusová lingvistika*, s. 264.

Obrázek 2: Kolokační graf, 20 nejsilnějších kolokačních vazeb uzlu „sanction“⁴⁴

Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X. Pozn.: Délka spojnice mezi klíčovým slovem *sanctions* a kolokátem vyjadřuje sílu jejich vzájemné asociace (vyčíslenou statistickým ukazatelem LogDice); kratší spojnice znamenají silnější vazbu, delší spojnice ukazují na slabší vazbu (spojení není tak statisticky významné (např. u *sanctions* – *committee* je Log Dice 8,9, u *sanctions* – *list* je to 12,2). Velikost kolečka u kolokátu odpovídá frekvenci výskytu dané kolokace v celém korpusu (kolokace *sanctions* – *committee* se v celém korpusu objevuje 120×, kolokace *sanctions* – *list* se objevuje 353×).⁴⁵

Současně se ale v textech hojně objevuje v českém významu sankce (mn. č.). Bývá předcházeno slovesem nebo přídavným jménem, např. *General Issues of Sanctions*⁴⁶ (38 výskytů), *targeted sanctions* (141 výskytů), *financial sanctions* (29 výskytů), *nuclear-related sanctions* (8 výskytů, ale pouze v jednom dokumentu – Společném komplexním akčním plánu, JCPOA), *economic sanctions* (4 výskyty), *secondary sanctions* (2 výskyty).

Pokud jde o slovesa, která nejčastěji předcházejí *sanctions* jako podstatné jméno, jde o *impose* (ukládat) – 7 výskytů v 7 různých textech, *lift* (zrušit) – 6 výskytů v 6 textech, *evade* (vyhýbat se) – 5 výskytů ve 4 textech, *implement* (provádět) – 3 výskyty ve 3 textech nebo *including* (2 výskyty ve 2 textech). Jedenkrát se v celém korpusu vyskytují spojení *apply*, *circumvent*, *regarding*, *render*, *violate sanctions* a *undermine sanctions*. Zjištěná slovesa ve shodě s výše uvedenými dílčími závěry potvrzují, že významem slova *sanctions* jsou skutečně opatření a omezení, které RB OSN ukládá, ruší, implementuje, aplikuje. Sankcionované osoby a jednotky (nebo dotčené státy) se jim mohou vyhýbat a porušovat je. Srovnání s obecným korpusem BNC2014 ukazuje, že *sanctions* v rezolucích RB OSN nejsou vnímány jako synonymum slova trest, neboť s *punishment* se v obecném korpusu pojí (mimo *impose*) jiná slovesa: např. *avoid*, *await*, *be*, *face*, *receive*, *require*, *take*, *want*.

Spojení *sanctions* s předložkou (*sanctions against* – 72 výskytů v UNSC Res.EN, *sanctions on* – 63 výskytů v UNSC Res.EN) zapadá do obrazu, že sankce jsou opatřeními, namířenými proti někomu (*against*) a týkající se něčeho (*on*).

⁴⁵ LancsBox 5.1 Manual [online]. [cit. 2025-08-11]. Dostupné z: http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox/docs/pdf/LancsBox_5.1_manual.pdf.

⁴⁶ Pod tímto názvem se obecné agendě sankcí věnuje RB OSN, respektive od roku 2000 neformální pracovní skupina.

Tabulka 2: Frekvence vybraných výskytů slovních spojení obsahujících slovo „sanctions“ jako přívlastek

Slovní spojení	Počet výskytů v korpusu	Počet rezolucí, ve kterých se spojení vyskytuje
Sanctions committee*	192	116
Al Qaida sanctions committee	37	27
The United Nations sanctions committee*	13	13
Exchange information with the sanctions committee	5	5
Cooperate fully with the sanctions committee	2	2
Designated by the sanctions committee	3	3
Approved in advance by the sanctions committee	2	2
Sanction* list*	362	81
Al Qaida sanctions list	265	47
1988 sanction* list	9	8
DRC sanctions list	3	1
2374 sanctions list	20	8
Individuals on the sanctions list	5	5
Entities on the sanctions list	1	1
Analytical Support and Sanctions Monitoring Team	78	54
Sanctions regime	106	77
Implementation of the sanctions régime	30	27
Effective implementation of the sanctions regime	27	27
Renewing the sanctions régime	5	5
Continuation of the sanctions régime	4	4
Violation of the sanctions régime	2	2
Sanction* measures	42	39
Implementation of the sanctions measures	6	6
Sanctions Act	5	1 (JCPOA)
Sanctions review	4	4

Zdroj: vlastní zpracování na základě výstupu z programu LancsBox X

Zajímavý poznatek nabízí LancsBox X při zobrazení konkordancí, řádek, v nichž se vyskytuje infinitivní tvar slovesa *to sanction*. Ve všech 14 výskytech bychom totiž na první letmý pohled lehce mohli *to sanction* nahradit *to punish* nebo českým *postihnout*.

Teprve širší záběr na kontext v rozsahu vět a odstavců ukazuje, že *to sanction* je v textu důsledně použito ve smyslu zařazení na sankční seznam. Např. poslední uvedená konkordance v rezoluci 2434 (2018) ze září 2018 je součástí textu „*Reiterating its concern at the smuggling of migrants and refugees and human trafficking through Libya, emphasizing the decision to sanction six human traffickers and migrant smugglers in Libya on 8 June 2018 [...]*“. Zájmeno *its* reprezentuje Radu bezpečnosti OSN a navazující text připomíná, že v červnu 2018 zařadila RB OSN na sankční seznam šest osob spojených s obchodem s lidmi a pašováním migrantů v Libyi.⁴⁷

⁴⁷ UN sanctions six over human trafficking. In: DW [online]. 6. 8. 2018 [cit. 2025-09-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/un-security-council-sanctions-six-over-human-trafficking-in-libya/a-44120251>.

Q to sanction Freq.: 14 (4.30) Texts: 14/2,722				
File ▲	Left	Node	Right	
S_RES_2100_2013_EN.txt	under the above-mentioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2140_2014_EN.txt	under the above-mentioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2164_2014_EN.txt	under the above-mentioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2169_2014_EN.txt	the region, expressing its readiness	to sanction	further individuals, groups, undertakings, and	
S_RES_2201_2015_EN.txt	under the above-mentioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2227_2015_EN.txt	under the above-mentioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2233_2015_EN.txt	the region, expressing its readiness	to sanction	further individuals, groups, undertakings, and	
S_RES_2295_2016_EN.txt	readiness, under the abovementioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2299_2016_EN.txt	terrorist attacks, Expressing its readiness	to sanction	further individuals, groups, undertakings, and	
S_RES_2359_2017_EN.txt	readiness, under the abovementioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2364_2017_EN.txt	under the above-mentioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2367_2017_EN.txt	RES/2367 (2017) Expressing its readiness	to sanction	further individuals, groups, undertakings, and	
S_RES_2374_2017_EN.txt	readiness, under the abovementioned regime,	to sanction	further individuals, groups, undertakings and	
S_RES_2434_2018_EN.txt	through Libya, emphasizing the decision	to sanction	six human traffickers	and migrant

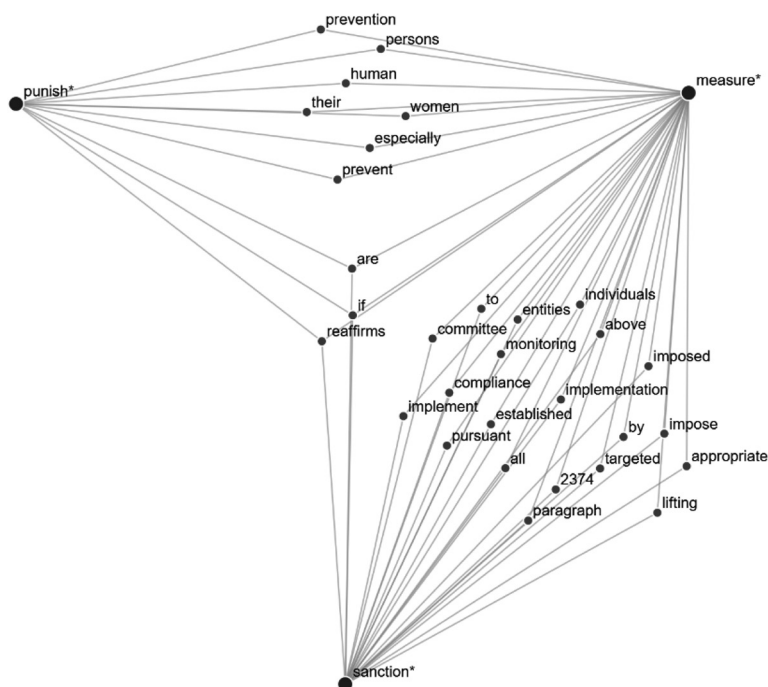
Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X

Obrázek 3: Konkordance „to sanction“ v UNSC Res.EN

I v ostatních 13 výskytech se nejedná o postih, ale zkratku pro zařazení na sankční seznam. V devíti případech jde o formulaci *reiterating its readiness, under the above-mentioned regime, to sanction further individuals, groups, undertakings and entities who*. V dalších čtyřech konkordancích je součástí obsahově blízkého sdělení: *expressing its readiness to sanction further individuals, groups, undertakings and entities who*. Co je ovšem na těchto třinácti řádcích zajímavé, je soudržnost všech výskytů v korpusu, a to nejen soudržnost obsahová (obě sdělení naznačují totéž), ale i časová – všech 13 rezolucí bylo přijato v relativně krátkém období 2013–2017, v korpusu se v období před rokem 2013 nebo po roce 2017 tyto obraty nevyskytují. Rezoluce uvedené na řádcích 1–13 tabulky souvisí jen se třemi sankčními režimy, respektive třemi státy – Mali (7 rezolucí), Irákem (4 rezoluce) a Jemenem (2 rezoluce). Ve vztahu k situaci v Mali a Jemenu se používá první uvedená formulace *reiterating its readiness*. Druhou formulaci – *expressing its readiness to sanction* – najdeme ve 4 rezolucích, které se všechny týkají Iráku. Konzistentní využívání konkrétního obratu v rezolucích, které na sebe časově a obsahově navazují, je pro rezoluce RB OSN typické a charakteristické.⁴⁸ Souviset může mimo jiné s tím, že navrhovatel, respektive předkladatel rezoluce je shodný s navrhovatelem, respektive předkladatelem předchozího textu. Nebo může navrhovatel vycházet z předpokladu, že již jednou akceptovaná formulace má u RB OSN vyšší pravděpodobnost schválení než nově použitý obrat; snaha dosáhnout schválení textu přitom provází celý proces projednávání návrhu rezoluce.

Z analýzy konkordancí – ať už nahlížíme na *sanctions* jako na podstatné jméno, nebo sloveso – vyplývá, že v diskurzu Rady bezpečnosti OSN má slovo *sanctions* výrazně institu-

⁴⁸ Michael S. Wood hovoří o sériích rezolucí a k výkladu rezolucí RB uvádí, že rezoluce je nutné číst jako části takových sérií. WOOD, Michael C. *The Interpretation of Security Council Resolutions*, s. 87.

Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X

Obrázek 4: Kolokační graf s uzly „sanction*“ a výrazy „punish*“ a „measure*“

cionalizovaný a terminologický charakter. Velmi často je použito jako součást ustálených názvů orgánů, dokumentů a procedur (*sanctions committee*, *sanctions list*, *sanctions monitoring team*, *sanctions regime*). Zatímco slovníkové heslo nabízí v angličtině tři různé významy (omezující opatření, povolení, trest), v korpusu rezolucí se nesetkáme se sankcemi jako povolením nebo schválením, ale téměř výhradně v právně-politickém významu opatření, které nějakým způsobem omezuje osoby, jednotky, obchod apod.

Z analýzy dosud nevyplynulo, že by sankce – byť v pohledu limitovaném na rezoluce RB OSN – mohly znamenat postih. Díky korpusové lingvistice a kolokacím je možné případnou souvislost mezi sankcemi a postihem podrobněji prostudovat a ilustrovat. Obrázek č. 4 ilustruje slovní vazby mezi *sanction** a výrazy *punish** a *measure** (která se na základě konkordance jeví jako slovo obsahově velmi blízké *sanctions*).

Obrázek 4 ukazuje, že uzly *measure** a *sanction** sdílí mnoho propojovacích bodů,⁴⁹ v řadě případů se přitom jedná o obsahová (nikoliv funkční) slova, např. *impose*, *implementation*, *lifted*, *targeted*, *compliance*, *committee*. Naopak přímé propojení mezi *sanction** a *punish** neexistuje. Z kolokačního grafu tedy vyplývá, že v korpusu UNSC Res.EN se slovo *sanction** používá jako typ opatření, nikoliv jako postih.

⁴⁹ Pro přehlednost graf zobrazuje jen 10 nejsilnějších kolokací pro každý výraz. Celkový počet kolokací mezi *sanction** a *measure** je 67.

Q Sample: ([hw="violat.*"] [0,5] [hw="sanction.*"]) Freq: 10 (3.07) Texts: 10/2,722

File	Left	Node	Right
S_RES_2138_2014_EN.txt	its mandate, as well as	violations of the sanctions;	4. Requests the Panel of
S_RES_2091_2013_EN.txt	its mandate, as well as	violations of the sanctions;	5. Requests the Panel of
S_RES_2035_2012_EN.txt	its mandate, as well as	violations of the sanctions;	7. Requests the Panel of
S_RES_1374_2001_EN.txt	on sanctions on UNITA diamonds,	violations of arms sanctions,	and on UNITA finances; 6.
S_RES_0411_1977_EN_GOLD.txt	particular concern at the continued	violation of sanctions	by South Africa and its
S_RES_2644_2022_EN.txt	existing measures and to report	violations to the United Nations Sanctions	Committee, and recalling in that
S_RES_2290_2016_EN.txt	while it is not a	violation of the sanctions	measures established pursuant to resolution
S_RES_2078_2012_EN.txt	M23 and those acting in	violation of the sanctions	regime and the arms embargo,
S_RES_2265_2016_EN.txt	its mandate, as well as	violations of any part of the sanctions	regime be reported immediately; 4.
S_RES_2340_2017_EN.txt	its mandate, as well as	violations of any part of the sanctions	regime, be reported immediately; 4.

Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X

Obrázek 5: Konkordance slov „violat*“ a „sanction*“ (pořadí violat* → sanction*) v korpusu rezolucí RB OSN

Narozdíl od Evropské unie, která své sankce formálně označuje jako omezující opatření, se *restrictive measures* v korpusu rezolucí RB OSN vyskytuje oproti *sanctions* řídce – jen ve 12 případech. Všechny výskyty souvisejí s textem jediné rezoluce, a to č. 2231 (2015), která obsahuje tzv. Společný komplexní akční plán (JCPOA), dohodu o íránském jaderném programu. Dohoda, na jejímž přijetí se podílela i Evropská unie, zřejmě proto opakovaně používá (aniž by byl definován nebo v textu přesněji specifikován) výraz *restrictive measures*, který je v prostředí EU běžný a obvyklý.⁵⁰ Výjimečné použití tohoto slovního spojení v jediném dokumentu současně ukazuje, že pro RB OSN nejde zdaleka o zavedený termín, který by měl v jejich textech místo srovnatelné se *sanctions*.

Může analýza korpusu reagovat na otázku, zda jsou sankce opatřením v případě porušení mezinárodního práva, respektive zda na jazykové úrovni Rada bezpečnosti sankce s porušením práva spojuje. Odpověď nabízí konkordance, v tomto případě v LancsBoxu X omezená na výskyty slov *violat** a *sanction** ve vzdálenosti jednoho až čtyř míst od sebe. Vzhledem k tomu, že pořadí obou slov musí být určeno, byly zadány dva dotazy, v nichž se obě slova objevují v různém pořadí. Náhodný vzorek deseti konkordancí je na obrázku 5 pro pořadí slov *violat**, *sanction**⁵¹ a na obrázku 6 pro opačné pořadí – *sanction**, *violat**.

Z vzorku obsaženého na obr. 5 vyplývá, že slova *violation** a *sanction** jsou v rezolucích RB OSN nejčastěji spojena v kontextu porušování sankcí: *violation/s of (the) sanctions*, *violations of any part of the sanctions* a oznamování (*report*, *reported*) porušování sankčního výboru. Žádný řádek ve vzorku nenaznačuje, že by porušení mohlo být příčinou sankcí. Vzorek deseti konkordancí na obr. 6 také poukazuje na kontext porušování sankcí (*sanctions violation*), navíc zahrnuje ustanovení o tom, že osoby, které napomáhají porušovat sankce, konkrétně zákaz vstupu, mohou být také zařazeny na sankční seznam (*individuals or entities who knowingly facilitate the travel of a sanctioned individual in violation of the travel ban may be determined by the Committee to have met the designation*

⁵⁰ V textu rezoluce často jako „sanctions and restrictive measures“ nebo „sanctions or restrictive measures“.

⁵¹ Na dotaz ([hw="violat.*"] [0,5] [hw="sanction.*"]) LancsBox X vrátí všechny případy, kdy se slova začínající na „violat-“ (např. „violate“, „violation“) a „sanction“ – (např. „sanction“, „sanctions“) vyskytují v textu do vzdálenosti maximálně pěti slov od sebe.

Q Sample: ([hw="sanction.*"]) [0,5] [hw="violat.*"]) Freq: 10 (3.07) Texts: 8/2,722				
File	Left	Node	Right	
S_RES_1374_2001_EN.bt	particular, but not exclusively, on	sanctions on UNITA diamonds, violations	of arms sanctions, and on	
S_RES_1295_2000_EN.bt	ministerial task force to curb	sanctions violations,	further welcomes the measures taken	
S_RES_2270_2016_EN.bt	assisting in the evasion of	sanctions or violating	the provisions of resolutions 1718 (	
S_RES_1803_2008_EN.bt	persons or entities in evading	sanctions of, or in violating	the provisions of, this resolution,	
S_RES_2339_2017_EN.bt	facilitate the travel of a	sanctioned individual in violation	of the travel ban may	
S_RES_0932_1994_EN.bt	for information required regarding alleged	sanctions violations	to do so promptly, and	
S_RES_2124_2013_EN.bt	about national cohesion and integration;	Sanctions 28. Expresses concern at continuing violations	of the Security Council charcoal	
S_RES_2270_2016_EN.bt	the circumstances of previously reported	sanctions violations,	particularly the items seized or	
S_RES_2094_2013_EN.bt	in order to evade the	sanctions or in violating	the provisions of resolution 1718 (	
S_RES_2094_2013_EN.bt	individuals assisting the evasion of	sanctions or violating	the provisions of resolutions 1718 (	

Zdroj: vlastní zpracování v programu LancsBox X

Obrázek 6: Konkordance slov „violat*“ a „sanction*“ (pořadí sanction* → violat*) v korpusu rezolucí RB OSN

criteria for sanctions), stejně jako osoby, které umožňují vyhybat se sankcím nebo porušovat jiná ustanovení rezolucí RB OSN. Osoby porušující sankce tedy mohou být zařazeny na sankční seznam. Ani ve druhém vzorku ale není přítomen kontext, který by odpovídal tomu, že vyhlášené sankce jsou důsledkem porušení mezinárodního práva.

6. Výskyt výrazu „sanctions“ v rezolucích v průběhu času

Z výše uvedeného vyplývá, že slovo *sanctions* se v korpusu neobjevuje nahodile a že jeho význam se jeví v celkovém pohledu jako ustálený. Pohled do korpusu dovede odhalit i to, kdy se *sanctions* staly běžnou součástí slovníku RB OSN. Stále je totiž třeba myslet na to, že Charta OSN tento výraz nezná.

Poprvé se slovo *sanctions* objevilo z rezoluce č. 95 z 1. 9. 1951, která vyzývala Egypt k ukončení omezení plavby v Suezském průplavu: „*these restrictions together with sanctions applied by Egypt to certain ships which have visited Israel ports represent unjustified interference with the rights of nations to navigate the seas and to trade freely with one another*“. Jde o ojedinělý výskyt (další zaznamenáváme až v roce 1970) a význam nedopovídá výše uvedeným zjištěním. Nejde o opatření, která by přijala RB OSN na základě čl. 41 Charty OSN.⁵²

⁵² Omezení plavby Suezským průplavem, která Egypt uplatňoval vůči plavidlům směřujícím do izraelských přístavů souvisela s dřívějším konfliktem mezi Palestinou a Izraelem. Výraz *sanctions* se poprvé objevuje v návrhu rezoluce (S/2298/Rev.1, později vydán pod S/2322) předloženém Francií, Spojeným královstvím a USA. Ze záznamů jednání Rady ani písemných podkladů není zřejmé, proč se v textu návrhu a později přijaté rezoluce objevil, ani to, kde došlo k tomu, že Izraelem kritizovaná „*practice of interfering with goods destined for Israel through the Suez Canal*“ (Letter dated 11 July 1951 addressed to the President of the Security Council from the permanent representative of Israel to the United Nations, concerning the passage of ships through the Suez Canal, doc. S/2241) se změnila (v textu rezoluce RB OSN č. 91 z 1. 9. 1951) na „*sanctions applied by Egypt to certain ships which have visited Israel ports*“. Zevrubnější pohled na to, jak se slovem *sanctions* pracovali členové RB OSN na počátku padesátých let ukazuje, že v té době mu nebyl příkladem dnešní význam a obsahově bylo slovo více rozkročeno. V záznamu z 551. jednání RB OSN dne 1. 8. 1951 se např. setkáváme se *sanction* ve významu povolení, schválení: „*the Mufti of Jerusalem, operating under the sanction and the shelter of the Egyptian Government*“ (s. 14). V záznamu z 552. jednání (16. 8. 1951) je zaznamenán projev britského zástupce včetně věty: „*Finally, I should like, with the President's permission, to emphasize that in calling upon Egypt to terminate these restrictions, we do not feel that we are in any sense penalizing Egypt or seeking to impose on it measures which*

V listopadu 1956 byla bělošskou menšinou vyhlášena nezávislost Jižní Rhodésie. RB OSN označila režim jako rasistický a vyzvala státy (rezoluce RB OSN č. 216 a č. 217) k „dobrovolným“ sankcím, formulovaným jako výzva *to refrain from rendering any assistance to this illegal régime*,⁵³ respektive *to refrain from any action which would assist and encourage the illegal régime and, in particular, to desist from providing it with arms, equipment and military material, and to do their utmost in order to break all economic relations with Southern Rhodesia, including an embargo on oil and petroleum products*.⁵⁴ O rok později Rada bezpečnosti s odkazem čl. 39 a 41 Charty OSN přijala „povinné“ sankce.⁵⁵ Původně se opatření (aniž by v textu rezoluce byly označeny jako *measures* nebo *sanctions*) týkala jen zbraní, ropy a dalších nerostných surovin, po dvou letech byla rozšířena na veškerý obchod a finanční transakce, zaveden byl také zákaz vstupu a finanční sankce.⁵⁶ Byl zřízen výbor (odst. 20), který měl za úkol dohlížet na plnění sankční rezoluce a podávat o tom zprávy Radě bezpečnosti. A právě v souvislosti s prací výboru a s rozšířením jeho úkolů se v navazující rezoluci č. 277 (1970) poprvé objevuje slovo *sanctions* ve významu, který mu je dnes v rezolucích RB OSN vlastní: *„Decides that the Committee [...] shall be entrusted with the responsibility of: [...] (c) Studying ways and means by which Member States could carry out more effectively the decisions of the Security Council regarding sanctions against the illegal regime of Southern Rhodesia and making recommendations to the Council“*.⁵⁷ S nadsázkou lze říci, že od té doby se slovo *sanctions* v tomto sankčním režimu zabydlelo. Vyskytuje se v následných rezolucích, které se sankčního režimu proti Jižní Rhodésii týkaly, včetně rezoluce 470 z 21. prosince 1979, která tento sankční režim ukončila.⁵⁸

Rezolucí č. 714 (1977) uložila RB OSN zbrojní embargo⁵⁹ na Jižní Afriku. I když i tento sankční režim se postupně rozvíjel a prostřednictvím rezolucí měnil (do roku 1994), slovo *sanctions* se ani v jedné z příslušných sankčních rezolucí nevyskytuje.

Od počátku devadesátých let dvacátého století sankční aktivita Rady bezpečnosti OSN zrychluje. Byly vyhlášeny různě rozsáhlé sankce v souvislosti s Irákem a Kuvajtem (1990–2003), sankce proti Jugoslávii (1991–1996), Libyi (1992–2003), v souvislosti s Angolou/UNITA (1993–2002), Haiti (1993–1994), konfliktem ve Rwandě (1994–2008), Libérii (1995–2001), Sierra Leone (1997–2010) a v souvislosti s Kosovem (1998–2001).

are in any way inequitable or unreasonable.“, která je do francouzštiny přeložena: *„J'aimerais souligner, enfin, qu'en invitant l'Égypte à lever les restrictions qu'elle impose actuellement, nous n'avons pas le sentiment de frapper l'Égypte d'une sanction quelconque ni de chercher à lui imposer des mesures que l'on puisse considérer comme inéquitables ou déraisonnables.“* (s. 4) a francouzské *sanction* se tedy objevuje ve významu anglického *penalize*.

⁵³ Rezoluce RB OSN 216 (1965), odst. 2.

⁵⁴ Rezoluce RB OSN 217 (1965), odst. 8.

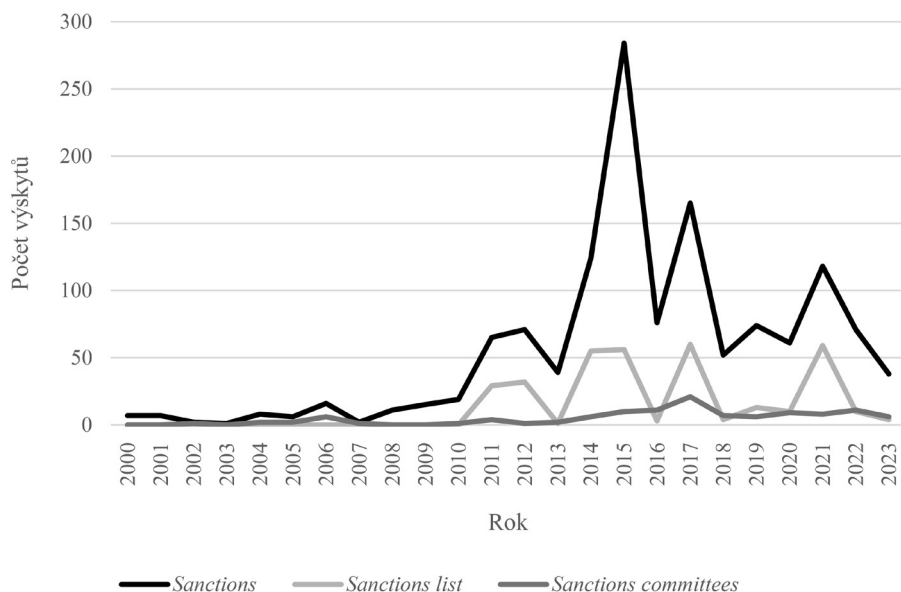
⁵⁵ Rezoluce RB OSN 232 (1966) v odst. 2 obsahuje formulaci: *„Decides that all States Members of the United Nations shall prevent“*.

⁵⁶ Finanční a cestovní sankce v té době neměly zdaleka podobu dnes užívaných individuálně cílených sankcí, které cílí na jmenovitě uvedené osoby a jednotky. Sankcionované osoby a jednotky byly vymezeny obecně. Srov. Rezoluce RB OSN 253 (1968), odst. 4 a 5.

⁵⁷ Rezoluce RB OSN 277 (1970), odst. 21.

⁵⁸ *„The Security Council [...] 4. Commends States Members of the United Nations, particularly the Front-Line States, for their implementation of the Security Council resolutions on sanctions against Southern Rhodesia in accordance with their obligations under Article 25 of the Charter.“*

⁵⁹ *„[...] all States shall cease forthwith any provision to South Africa of arms and related materiel of all types, including the sale or transfer of weapons and ammunition, military vehicles and equipment, paramilitary police equipment, and spare parts for the aforementioned, and shall cease as well the provision of all 'types of equipment and supplies and grants of licensing arrangements for the manufacture or maintenance of the aforementioned“*. Rezoluce RB OSN 415 (1977), odst. 2.

Zdroj: vlastní zpracování na základě výstupu z programu LanksBox X

Graf 1: Počet výskytů „sanctions“, „sanctions committees“ a „sanctions list“ v rezolucích RB OSN 2000–2023

V korpusu se ale tento nárůst neprojevuje nijak dramaticky: *sanctions* zmiňuje jen 12 rezolucí (19 výskytů) RB OSN přijatých v devadesátých letech. Napříč jednotlivými sankčními režimy se o sankcích hovoří s rozdílnou intenzitou.⁶⁰ Teprve od roku 2000 se *sanctions* v rezolucích RB OSN objevují nepřetržitě a s narůstajícím trendem a s mírným zpožděním se v korpusu UNSC Res.EN stabilizuje i používání slovních spojení *sanctions committees* a *sanctions list* – srov. graf 1.

Častější používání výrazu v letech 2006, 2011, 2015, 2017 a 2021 lze vysvětlit zásadními událostmi, které provázely sankční praxi RB OSN, případně výrazně zvýšenou aktivitou RB OSN. Rezolucí č. 1730 z 19. prosince 2006 zřídila RB OSN tzv. Focal point jako místo, na které se mohou osoby a jednotky, uvedené na sankčních seznamech, se žádostmi o vyškrtnutí (*delisting*).⁶¹ V roce 2011 byla RB, s ohledem na Arabské jaro, v sankční agendě mimořádně aktivní: uvalila sankce na Libyi (rezoluce č. 1970, 1973, 2014) a Jemen (2025), prodloužila existující sankce na Somálsko, Eritreu, Kongo, Libérii a zejména rozdělila nej-mohutnější sankční režim podle rezoluce 1267 (1999) na dva samostatné – Talibán (rezoluce 1988) a Al-Káidu (rezoluce 1989). V roce 2015 byla uzavřena výše zmíněná obsáhlá

⁶⁰ Zatímco rwandský a libyjský sankční režim se bez slova *sanctions* zcela obejdou, ve vztahu k opatřením v Jugoslávii se slovo *sanctions* objevuje 12× ve čtyřech rezolucích, ve vztahu k Haiti 5× v pěti různých rezolucích. Jasně se začíná projevovat „institucionální“ přístup k sankcím – v jugoslávském režimu se totiž slovo *sanctions* 3× identifikuje ve spojení „sanctions coordinator“, 6× ve spojení „sanctions assistance mission“ a 1× v „sanctions communication centre“. Do jiných sankčních režimů se tyto výrazy nepřenášejí.

⁶¹ V textu rezoluce se *sanctions* objevují 8×.

dohoda o íránském jaderném programu.⁶² V roce 2017 RB OSN přijala sérii rezolucí, kterými zpřísnila sankce vůči KLDK (rezoluce 2371, 2375 a 2397). Současně byly prodlouženy stávající sankční režimy vůči Somálsku, Mali, Středoafrické republice, Afghánistánu, ISIL a Al-Káidě a byly zrušeny sankce vůči Libérii. V roce 2021 se téměř 50× v jediné rezoluci (č. 2610 z 17. 12. 2021) vyskytuje *sanctions list*, protože text rezoluce se z velké části věnuje správě, aktualizaci (*listingu* a *delistingu*) a transparentnosti sankčního seznamu osob a jednotek spojených s ISIL (Da'esh) a Al-Káidou.

Naopak, v grafu se nijak výrazně neprojevuje jiné významné rozhodnutí RB OSN, a to když v roce 2009 – rezolucí 1904 (2009) – Rada učinila krok k posílení přezkumu a zavedení úřadu ombudsmanky (angl. *ombudsperson*) pro sankční seznam Al-Káida (později ISIL a Al-Káida), protože v textu této rezoluce se *sanctions* objevují jen 3×.

Z grafu 1 vyplývá také institucionalizace *sanctions* a jejich stále hojnější používání ve spojeních *sanctions list* (poprvé zaznamenáno v 2002, nepřetržitá řada výskytů začíná až v roce 2010) a *sanctions committee* (poprvé, ale relativně rázně se objevuje v roce 2011, od té doby je používáno nepřetržitě). Z korpusové analýzy v LancsBox X je dále možno doplnit, že slovo *delisting* někdy psáno jako *de-listing* se poprvé vyskytuje v rezoluci 1617 (2005), *targeted sanctions* v rezoluci 1792 (2007), *travel ban** a *assets freeze* v rezoluci 1679 (2006), zatímco *arms embargo** se poprvé objevuje již v rezoluci č. 282 (1970).⁶³

Závěr

Více než dva a půl tisíce rezolucí, které Rada bezpečnosti OSN přijala od svého vzniku v roce 1945, představuje specializovaný jazykový korpus. Jde o silně institucionální žánr, jehož lexikální profil se odlišuje od běžného jazyka. Texty rezolucí vykazují v čase dlouhodobý trend prodloužování a mnohem častěji než v obecném korpusu se v nich vyskytují slova jako *security*, *peace*, *requests* nebo *implementation*. Analýza korpusu potvrzuje intuitivní dojem, že jazyk rezolucí RB OSN je formální, jednotný a tematicky vyhraněný, zaměřený na mezinárodní mír a bezpečnost.

Zkoumání rezolucí RB OSN za pomoci nástrojů a postupů korpusové lingvistiky přináší řadu poznatků jak o samotných rezolucích RB OSN, tak i o tom, jak Rada bezpečnosti pracuje se slovem *sanctions*. Ve srovnání s obecným jazykem je slovo *sanctions* v rezolucích OSN užíváno výrazně častěji, což svědčí o tom, že jde o významnou agendu Rady bezpečnosti. V korpusu se *sanctions* užívá téměř výhradně ve významu omezujících opatření, která předvídá 41 Charty OSN. Korpus rezolucí vylučuje význam *sanctions* jako schválení nebo postih, i když i tyto významy mu může obecný jazyk přikládat. Výskyt slova *sanctions* v kontextu (konkordance) ukazuje, že slovo *sanctions* se v převážné většině výskytů pevně pojí s několika podstatnými jmény a označuje sankční seznamy, sankční výbory a sankční režimy. Kolokační grafy potvrzují silné spojení s výrazy jako *committee*, *list*, *regime* či *measures*, zatímco vazby na *punish* prakticky neexistují. Analýza navíc ukazuje, že sankce nejsou v rezolucích prezentovány jako reakce na porušení mezinárodního práva.

⁶² V souladu s touto dohodou, která obsahovala i možnost zrušení sankce proti Íránu obnovit (tzv. *snapback*), iniciovaly obnovení sankcí 28. srpna 2025 Francie, Německo a Spojené království. Ruská federace a ČLR navrhly obnovení sankcí odložit, jejich návrh ale na RB OSN neprošel a s účinností od 27. 9. 2025 jsou tak sankce RB OSN proti Íránu opět účinné.

⁶³ O tom, že *arms embargo** je skutečně zavedeným pojmem, svědčí i množství 807 výskytů v korpusu UNSC Res.EN. „Targeted sanctions“ se v něm objevují 141×, „assets freeze“ 52× a „travel ban“ 154×.

Na základě práce s korpusem je možné přesně určit, kdy se *sankce* – aniž by tento výraz znala Charta OSN – začaly objevovat, respektive staly součástí textů produkovaných RB OSN. Slovo *sanctions* se v korpusu objevuje 1402×, přičemž od roku 2000 frekvence jeho výskytu roste. I když zcela první použití slova *sanctions* v rezoluci 95 (1951) ještě nemělo současný význam, od sedmdesátých let se obsah termínu koherentně a čím dál častěji využívá pro označení opatření, která RB OSN přijímá podle čl. 41 Charty OSN a která mají omezující charakter. V období po roce 2000 se výskyty násobí, vrcholí v letech 2006, 2011, 2015, 2017 a 2021, kdy RB OSN byla v sankčních otázkách mimořádně aktivní nebo přijímala významná rozhodnutí (zřízení *focal point* pro *delisting*, reakce na Arabské jaro, dohoda JCPOA, rozdělení sankčního režimu 1267, správa sankčního seznamu ISIL/Al-Káida). Výraz *restrictive measures*, který v podstatě jako synonymum pro sankce využívá Evropská unie, hraje v korpusu rezolucí RB OSN okrajovou roli a vyskytuje se pouze v souvislosti s rezolucí o JCPOA.

How to Understand the Word “sanctions” in UN Security Council Resolutions?

Zuzana Trávníčková (<https://orcid.org/0000-0002-1156-7809>)

Abstract: The UN Security Council relies on Article 41 of the UN Charter when imposing international sanctions. However, Art. 41 does not use the term sanctions. While dictionaries attribute the meanings of punishment or approval to the word sanction, in UNSC resolutions it is usually used for measures under Article 41 of the Charter. Usually, What does usually mean? This article uses corpus linguistics methodology as a tool to determine the meaning and usage of the word sanction in UNSC resolutions. An analysis of 2,722 English versions of UNSC resolutions adopted between 1946 and 2023 shows, that the language of Security Council resolutions is highly formalized, institutional, and thematically distinct, differing from general language even in its lexical profile. As far as the term sanctions is concerned, the analysis shows that in the discourse of the UNSC it is used almost exclusively in the sense of measures corresponding with the meaning of Article 41 of the UN Charter. Concordance and collocation graphs confirm the established combinations sanctions committee, sanctions list, sanctions regime, and sanctions measures, while there are no links to the term punish. Since about 2000, the word sanctions became a standard part of the UNSC’s vocabulary, and it occurs regularly. Frequency of the word in the corpus is related to the UNSC’s sanctions activity in individual years and to the fundamental decisions it has made in relation to sanctions since 2000.

Keywords: sanctions, United Nations Security Council, resolutions, interpretation of international law, corpus linguistics